

930 razdelili trije sinovi. Nastali so Ladak, Purang in Zanskar.

Zgodovina obeh predelov, ki nas zanimata, je zgodovina neugodnega položaja na »prepihu«. Le 3500 metrov visoki himalajski prelaz Zoji-la loči Ladak od Kašmira in od vdorov z juga, Zanskar pa je zaprta dolina tik za Himalajo. Vojne s sosedi — Kašmirom na eni in Tibetom na drugi strani — so bile pogoste in so stalno krojile obseg ozemlja in menjavale vladarje. Ladak in Zanskar sta si prišla bližje v 14. stoletju zaradi nevarnosti s strani Kašmira, vojna s tibetansko-mongolsko vojsko v 17. stoletju (takrat si je Ladak priključil Zanskar) in pomoč muslimanskega zahoda pa je pomenila začetek premika proti današnjemu političnemu položaju predelov. V 18. stoletju je bil Ladak kljub močnim kulturnim in trgovskim vezem s Tibetom neodvisen, vendar je leta 1834 podlegel vdoru Sikov, ki so takrat vladali v Kašmiru. Kasneje je postal del indijske države Jammu & Kashmir.

Pakistan si je poleg dela Kašmira leta 1948 priključil še Baltistan in del Ladaka, Kitajska pa je na območje vdrla trikrat in leta 1962 zasegla prej omenjeni kos. Ni treba še enkrat poudarjati, da je koncentracija indijske vojske na teh občutljivih mejnih predelih še vedno velika.

ln še nekaj geografske orientacije. Ladak (skupaj z Zanskarjem) je skoraj 100 000 kvadratnih kilometrov obsežno ozemlje, ki ga omejujeta dve od največjih gorstev na svetu: Himalaja na jugu in Karakorum na severu. Gostota prebivalstva je približno eden na kvadratni kilometer, največ naselij je vzdolž doline Inda. Med njo in Karakorumom je gorovje Ladak, medtem ko na jugu vzporedno z dolino poteka gorovje Zanskar, ki deli Ladak od doline Zanskar. Ta je neposredno pod Himalajo na njeni severni strani. Na severovzhodu Ladaka je visoka planota Čangtang, ki tvori prehod v »pravi« Tibet; s tega konca ga lahko opazujemo le v mislih, kajti ta del je striktno zaprt. Zato pa se na primer prečenje gorovja Zanskar v dolino Zanskar in pot naprej prek Himalaje kar sama ponuja, in to ne z eno samo možnostjo. Njihovo število narašča premo sorazmerno z mahnenostjo na hribe.

Podnebje Ladaka je izredno suho. Pravzaprav nikoli zares ne dežuje in še manj sneži (na leto pade v Lehu 50 mm padavin, v Ljubljani npr. 1200 mm). Pokrajina je puščavska, skoraj popolna visokogorska puščava.

Himalaja je lahko mogočna na več načinov: v tem primeru kot masivna pregrada, ki prepreči vsakršen vpliv monsuna z juga.

NORI RAJ ZA HOJO

Lamayuru je majhna vasica z veličastno gombo — samostanom blizu doline Inda in 1000 metrov nad njo na višini približno

3700 metrov. To je tudi izhodišče za privlačen trekking v Zanskar in potem prek Himalaje v Darcho oziroma indijsko zvezno državo Himachal Pradesh.

Je pa to le ena izmed neštetihi možnosti, ki se jih lahko lotimo peš v Ladaku in Zanskarju. Ta Mali Tibet je dobesedno nori raj za hojo, ki se prek prelazov in skozi široke doline brez težav lahko zavleče v večtedenski trekking. Obljudenost poti, ki se vzpenjajo do 5000 metrov visoko (in ne gredo kaj dosti pod 3500 metrov), razen nekaj izjem ni velika. To lahko pomeni dneve in dneve v fantastičnem okolju samotnih tibetanskih vasic, samostanov in razjedenihi rdeče rjavih gorskih grebenov.

Številnih ledeniških rek, prek katerih ni kaj dosti mostov, in zopрно visokih prelazov na tem mestu ne bi pretirano omenjal. Ravno zaradi njih je bila tokratna odločitev pustiti take »divje« steze ob strani. Vodo v čevljih bodo nadomestili mostovi, samoto s prej omenjenimi značilnostmi bo občasno prekinila kakšna organizirana trekking odprava, prelazi bodo še vedno visoki, hoja pa vseeno čisto fizično uživanje v nekem drugem svetu.

Ki ga začnemo spoznavati čisto po domače — v pogajanju za ceno oslov ali konj in otepanju z bolhami v sicer prijaznem okolju hišice gostitelja v vasi Lamayuru.

(Se nadaljuje)

odmevi

DRAGI STARI IN NOVI ČASI

Gregor Klančnik v PV 12/89 omenja težave pri odvajanju odplak, ki jih imajo naše planinske kočje in domovi. Res je to in poznamo jih. Vendar si težko predstavljamo, da je res pri vsaki kočji tako velika greznica, ki bi za nekaj let hranila vse odplake, bodisi za ves čas delovanja kočje, bodisi do takrat, da bi prišlo komunalno podjetje in greznico izpraznilo. Pri Triglavskem domu naj bi imela greznica kapaciteto za deset let — takrat pa bi nekdo pripeljal cisterno in bi greznico izpraznil, kajne?

No, to v praksi težko dosežemo že v dolini, kaj šele v gorah. Ostane nam torej le sklepanje, da se take greznice, če niso že v začetku brez dna, v krajšem obdobju same praznijo v razpoke in špranje, nesnaga pa odteka po razpokah v dolino, kjer onesnažuje že tako redke vodne vire. Ker G. K. ne pozna načina, kako temu odpomoči, lahko povemo, da sta tu dve možnosti: omejiti obisk v gorah in ne gra-

diti hotelov in gostilnic v višinah, od koder mora vse priteči nazaj v dolino. Ker ne pozna suhih stranišč, bi si pred gradnjo lahko ogledal čistilno napravo na zgornji postaji kaninskih žičnic. Tudi iz nje izteka voda kar v kraško razpoko, ker drugam ni mogoče. In voda iz te čistilne naprave se je pojavila prav v zajetju za lokalni vodovod manjšega naselja pri Žviki v bovški kotlini! Dober tek, kajne? No, takrat, ko smo te raziskave izvajali, je napravili vodo še uspelo očistiti, kako pa je sedaj, ne vem. Tudi to je oz. bi bila rešitev — ali pa, da se odrečemo vodnim virom, da se odrečemo osnovnemu, kar nam zagotavlja življenje — vodi.

Morda bi z vinom tudi šlo, kaj menite?

Morda pa bi včasih prečitali kakšno tujo planinsko revijo ali zbornik kakega strokovnega sestanka, ki obravnava zaščito Alp in se skušali izogniti težavam, ki so jih imele druge alpske dežele in jih sedaj za drag denar popravljajo.

V tem so dragi stari in novi časi, g. G. Klančnik! In podatkov ni treba preverjati, treba je le logično in na podlagi izkušeni sklepati.

Da seveda ne govorimo o drugih oblikah škode, ki jih prinese tak, množični, gostilniški turizem, ne planinstvo. Mar to res odtehta nekaj več dohodka? Kot vidimo, nikakor! In zakaj potem zaščita, pa narodni parki, pa to in ono? Pustimo stihiji prosto pot! Dokler bomo preživeli, bomo, za nami pa — potop!

Dušan Novak

PLANINSKI ŠOPKI

Ob prednovoletnem stikanju po trgovskih policah sem zašel tudi v kotichek s spominkami in darili ugledne lokalne trgovske hiše. Pogled mi je — med drugim — zastal na precej velikem kupu sveže prispelih ličnih cvetličnih aranžmajev — cena od 90 starih milijonov navzdol, pač odvisno od velikosti primerka. Gre za herbarijsko obdelano planinsko cvetje, saj poznate: štiri do šest vrst cvetov in listov na baržunasti črni podlagi, s čednim okvirom in zaščitno prozorno prevleko, obesiš na zid namesto slike...

V vsakem kompletu sta najmanj po dve planiki. Za tiste, ki jih poznamo, nič posebnega. Od najmanjših, ki nam, planincem, ne pomenijo drugega kot ljubeznivo srečanje s simbolnim bitjem, do pretežno manjših in srednje velikih, v glavnem nesimetrično raščenihi. Ko jih srečujemo ob poteh, se jim prijateljsko nasmihamo: še smo in še bomo, če Bog da!

Vendar je črv večnega nezadovoljnega v meni vrtal nemilosrdno. Nekaj mi ni bilo čisto po volji, ko sem domov grede končno uporabil prastari računalnik petih prstov:

Petdeset okvirov je sto cvetov, to pa je nekje med deset do dvajset planinskih družin! Ker sem vam že povedal, da so v aranžmajih cvetovi vseh velikosti in ker vemo, da v planini za dvajset družin planike ne zadošča en kvadratni meter površine, ampak vsaj, recimo, kvadrat 20 x 20 metrov — in to potrganih do golega, nemilosrdno, ledenomrzlo!

Koliko aranžmajev izdela in proda ta človek na leto? Petdeset že ne! Morda desetkrat toliko, morda petdesetkrat. Kajti ko si cvetje vložil v herbarij, lahko čaka poljuben čas, da pride na vrsto. Nekaj za novo leto, nekaj za... itn. Nekaj sem, nekaj tja. In zanesljivo ni edini!

Pretiravanje in preka sodba sta grda reč in ne bi hotel biti krivičen, saj sploh ne vem, kdo je za tem. Ali dobro situiran obrtnik, ki mu je to pač ena od proizvodnih vej, ali reven študent, ki to dela iz nuje. Morda eden od mojih upokojenskih vrstnikov, ki mu je to pol hobi, pol za-služkarstvo.

V vsakem primeru pa je to svinjarija par excellence, posebej še, če gre za člana Planinske zveze Slovenije. Takole morilsko, do golega ropati tisto malo, kar tega cvetja še imamo! Za kaj takšnega moraš imeti ubijalsko dušo tistih zloglasnežev, ki ubijajo z nasmehom na ustih.

Seveda se človek vprašuje: kdo je to? Če ga bo kdo hotel najti, ga bo z lahkoto. Pa naprej: če je cvetje pod zakonsko zaščito, kako to, da ga trgovske hiše sploh sprejemajo v prodajo? Pa še: ali sploh obstaja pregon, če si človek upa prodajati planinsko cvetje kar preko trgovin? Ali pa: kdo v republikah in občinah po službeni dolžnosti nadzira trgovski promet s planinsko floro?

In tudi: ali vse to kljub vsakršnemu leporečju v revijah in drugem čitivu v tem našem vsakodnevem direndaju končno sploh še koga zanima?

Najbrž je to še en krik v prazno.

Ampak ta tip, ljudje božji, nam bo v desetih letih (ali pa je že?) do travne ruše ogolil kar nekaj planin, in to za vse čase! Bog z nami!

S. K.

INŠPEKTORJI SEGAJO V GORE

Dne 8. decembra lani je v Kranju medobčinski sanitarni inšpektor za Gorenjsko Zorko Justin sklical sestanek, na katerem bi obravnavali aktualno temo: skrb za ohranjanje naravnih danosti v naših planinah. Ugotovil je, da obiski gora postajajo vedno bolj množični, s tem pa je vedno večja tudi nevarnost onesnaževanja in razvrednotenja naravnih bogastev. Če se s tem problemom ne bomo resno spopadli vsi, zlasti pa planinska društva,